

Доўгаль Алеся Валер'еўна
Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.А. Куляшова
(г. Магілёў, Беларусь)
dovgal_av@msu.by

СПОСАБЫ ТРАНСЛЯЦЫІ ЭМОЦЫЙ У ІНТЭРНЭТ-КАМУНІКАЦЫІ¹

Артыкул прысвечаны эматыўнаму складніку інтэрнэт-камунікацыі. Апісваюцца вербальныя і невербальныя сродкі перадачы эмоцый, пачуццяў і перажыванняў камунікантаў. Выяўлены спосабы і сродкі адлюстравання эмоцый у інфармацыйных паведамленнях у сацыяльнай сетцы Facebook і каментарыях да іх. Устаноўлены спецыфічныя сродкі трансляцыі эмоцый у беларускім сегменце Facebook.

Ключавыя словы: інтэрнэт-камунікацыя, Facebook, інфармацыйнае паведамленне, вербальныя спосабы выражэння эмоцый, невербальныя спосабы выражэння эмоцый, вербальныя сродкі выражэння эмоцый.

The article deals with the emotive component of Internet communication. Verbal and non-verbal ways and means of expressing emotions, feelings and experiences of communicators are described. The ways and means of reflection of emotions in information messages in the social network Facebook and comments to them are revealed. Specific means for manifestating emotions in the Belarusian segment of Facebook were found.

Keywords: Internet communication, Facebook, information messages, verbal ways of expressing emotions, non-verbal ways of expressing emotions, verbal means of expressing emotions.

Сёння інтэрнэт-камунікацыі дазваляе задаволіць запатрабаванасць у зносінах кожнага індывідуума, нягледзячы на яго тэрыторыю пражывання,

¹ Даследаванне выканана ў межах НДР «Беларуская фразеалогія, парэміялогія, моўная афарыстыка ў кантэксце еўрапейскіх моў і культур (сінхранічны і дыяхранічны аспекты)» (ДР № 20211335) падпраграмы «Беларуская мова і літаратура» Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў «Грамадства і гуманітарная бяспека беларускай дзяржавы» на 2021–2025 гг.

рэальнае месцазнаходжанне, сацыяльны статус, пол, узровень адукацыі, веравызнанне і іншыя прыкметы. Пад інтэрнэт-камунікацый разумеюць “апасродкавананы камп’ютарам зносіны дзвюх і больш асоб, якія характарызуюцца нябачнасцю камунікантаў, пісьмовай формай дасланых паведамленняў, магчымасцю неадкладнай зваротнай сувязі, а таксама ўзаемадзеяннем або абменам электроннымі паведамленнямі” [3, с. 298]. Віртуальныя зносіны становяцца сродкам інфармацыйнай сацыялізацыі чалавека, паколькі рэалізуюць узаемадзеянне людзей праз выкарыстанне інфармацыйных тэхналогій.

Віртуальная камунікацыя характарызуецца ўласнай моўнай, структурнай, мэтавай спецыфікай, важным складнікам якой, акрамя інфармацыйнага ўзаемадзеяння камунікантаў, з’яўляецца эмацыяны кампанент як сродак самапрэзентацыі асобы і сацыяльнага ўзаемадзеяння. Як адзначаюць даследчыкі, “інтэрнэт-камунікацыя з’яўляецца асаблівай віртуальнай камунікацыйнай прасторай, у якой у відэаграфічнай форме ажыццяўляюцца міжасобасныя зносіны і інфармацыйнае ўзаемадзеянне паміж камунікантамі з дапамогай камбінацыі рознаструктурных вербальных і невербальных адзінак віртуальнай інтэракцыі, уключаючы абмен эматыўнай інфармацыяй” [2, с. 128]. Эматыўны складнік зносінаў нярэдка займае значную частку ў структуры віртуальнага тэксту, а часам з’яўляецца адзіным яго напаўненнем (кантэнтам), што сведчыць пра неабходнасць лінгвістычнага вывучэння гэтай з’явы ў інтэрнэт-дыскурсе.

Аб’ектам даследавання ў артыкуле сталі інфармацыйныя паведамленні на публічных старонках і каментарыі да іх, размешчаныя ў сацыяльнай сетцы Facebook. Іх ствараюць, каб падзяліцца ўласнымі меркаваннямі адносна падзей у грамадстве, прапанаваць навіну для публічнага абмеркавання, выказаць уласныя думкі і перажыванні, паведаміць пра ўласныя дасягненні. Галоўная мэта такіх постаў – прыцягненне ўвагі чытачоў. Асабліваць падобных публікацый звязана з іх даступнасцю шырокаму колу чытачоў і магчымасцю ўступаць у палеміку з аўтарам. Ва ўмовах адсутнасці аўдыявізуальнага кантакту паміж удзельнікамі віртуальнай камунікацыі выпрацоўваюцца спосабы кампенсцыі такіх важных складнікаў жывога маўлення, як жэсты, міміка, пантаміміка і інтанацыя. Калі інфармацыйнае напаўненне тэксту забяспечваецца моўнымі (вербальнымі) адзінкамі ў поўным аб’ёме, то перадача эмацыянага кампанента ў пісьмовай інтэрнэт-камунікацыі выклікае цяжкасці, звязаныя з немагчымасцю дакладнага адлюстравання эмацыянальнай рэакцыі чалавека. Гэты факт стымулюе карыстальнікаў інтэрнэту да пошуку альтэрнатыўных спосабаў трансляцыі эмоцый у працэсе зносінаў у сацыяльных сетках.

У залежнасці ад прыроды эмацыйных сігналаў ў віртуальнай камунікацыі мэтазгодна падзяліць на вербальныя (моўныя) і невербальныя (графічныя сімвалы, візуальныя выявы – фатаграфіі, малюнкi, відэаролікі). Як сведчыць аналіз фактычнага матэрыялу, сродкі трансляцыі эмацыйных перажыванняў у віртуальнай камунікацыйнай прасторы досыць разнастайныя. Перадусім эмацыйная інфармацыя перадаецца моўнымі сродкамі (лексічнымі і сінтаксічнымі), аднак не менш важнымі з’яўляюцца невербальныя графічныя знакі.

Аўтарскія паведамленні і чытацкія каментарыі да іх адрозніваюцца спосабамі і сродкамі адлюстравання эмацыйнага кампанента камунікацыі.

У інфармацыйных тэкстах на Facebook найбольш актыўна ў якасці сродкаў перадачы эмоцый ужываюцца намінацыйныя лексічныя адзінкі, якія непасрэдна называюць эмацыйны стан аўтара. Гэта абумоўлена мэтай інфармацыйнага поста – паведаміць аб нечым, г.зн. рацыянальны складнік камунікацыі дамінуе над эмацыйным. Безумоўна, у тэкстах сустракаюцца эмацыйныя лексемы як сродкі суб’ектыўнай ацэнкі з’яў і падзей, напр.:

Кожны раз, калі ў маё асабістае жыццё ўваходзіць смерць дарагога чалавека, у мяне найперш узнікае пачуццё глыбокага, да самых пятак, агаломшанага здзіўлення. Я нават плакаць не магу, і мне тады падаецца, што ўсё ўва мне замірае, нямае і пераўтвараецца ў адны толькі агромныя вочы <... >

Я ашалеў ад радасці і злосці на самога сабе: як я сам не дайшоў да гэтай штукі? Чаму не спраўдзіўся ў слоўніку?

У каментарыях моўныя сродкі трансляцыі эмоцый больш разнастайныя, паколькі фармат такіх допісаў прадугледжвае не толькі рацыянальную, але і эмацыйную рэакцыю на прачытанае. Эмацыйнае стаўленне перадаецца праз ужыванне намінацыйных лексем кшталту:

Дзякуй! Атрымала вялікае задавальненне ад інтэрв’ю!

Павага і захавленне! Ці будзе запіс прэзентацыі для тых, хто не зможа прысутнічаць?

Спасибо, очень трогательно. А ведь в жизни зачастую так бывает.

Специалистов во всех областях – кот заплакал. Вот и сидят в кабинетах олухи царя небесного. Что тут скажешь? Тоска берёт.

Ужасная новость! Невыносимо больно. Это был один из лучших социальных проектов в Беларуси.

Аднак градус эмацыйнасці значна большы ў тых каментарыях, дзе ужываецца эмацыйная лексіка, якая збліжае віртуальную камунікацыю з рэальным маўленнем. Гэтыя словы выступаюць своеасаблівым індыкатарам эмацыйнага настрою моўцы, ствараюць эмацыйны фон усяго інтэрнэт-паведамлення. Эмацывы характарызуюцца наяўнасцю дэнацыйнага або канататыйнага эмацыйнага семантычнага кампанента ў лексічным значэнні.

У інтэрнэт-тэкстах, як і ў жывым маўленні, сустракаюцца разнастайныя групы эматыўнай лексікі: афектывы, канататывы, кантэкстуальныя эматывы, аўтарскія эматыўныя неалагізмы.

Група афектываў прадстаўлена эматыўнымі выклічнікамі, грубымі і лаянкавымі словамі. Гэтыя лексічныя адзінкі з'яўляюцца непасрэднымі вербальнымі знакамі эмоцый, паколькі іх значэнне складаецца выключна з эматыўнай семы і іх асноўная функцыя не намінатыўная, а эматыўная – выражэнне эмоцый. Яны валодаюць яскравай экспрэсіяй. Напр.:

Божачкі! Няма таго смайла, каб перадаць абурэнне, боль ды яшчэ што ня ведаю...!

Брава! The real art! Усе фота ўражваюць не менш за карціны, кожнае мае сваю атмасферу, перадае пэўную ідэю і пачуцці.

Сапраўдныя ідыёты!

Боже ж ты мой! У вас хто-нібудзь чытае тэксты перад публікацыяй? Кошмарна напісана.

Увы... Жизнь слишком быстротечна.

Бред сивой кобылы!!!!

Афектывы, як правіла, з'яўляюцца першаснымі вербальнымі сігналамі эмацыйнай рэакцыі на змест паведамлення, таму сустракаюцца пераважна ў каментарых.

Ужытыя ў каментарых эматыўныя канататывы выступаюць сродкамі суб'ектыўнай ацэнкі зместу паведамлення. У якасці канататываў ужываюцца ацэначныя прыметнікі, назоўнікі, прэдыкатывы. Напр.:

Ягор, гэта геніяльны тэкст! Дзякуй!

Распрацоўшчыкам дзякуй за працу! Выдатна!

З нашага цырку. Каталог Нацыянальнай бібліятэкі не працуе амаль 3 тыдні. Сайт бібліятэкі тыдзень ляжаў. Але лазня ў Нацыянальнай бібліятэцы працуе добра.

Какая непрыятная і пренебрежительная статья!

Сказочно! Прекрасно! Прелесть! Чудесно! Великолепно! Несравненно!

Красавица! Умничка, что плюёт на мнение недоумков.

Былі зафіксаваны выпадкі кантэкстуальных эматываў – лексічных адзінак, якія ўжываюцца ў якасці сродкаў эматыўнай ацэнкі ў пэўным тэксце, але не з'яўляюцца такімі ў моўнай сістэме. Напр.:

Мая сястрычка пра такіх дактароў кажа: “Заходзіш у кабінет – а там Чэхаў”.

Не принимайте близко к сердцу этих неандертальцев, они такой бред несут, что просто диву даёшься...

Адметнымі лексічнымі сродкамі выражэння як з'едлівай іроніі, сарказму, негатыўнага стаўлення да фактаў і падзей, так і станоўчых эмацый-

ных ацэнак у беларускім сегменце Facebook з'яўляюцца трасянкавыя словы і выразы, якія ўжываюцца як у саміх інфармацыйных паведамленнях, так і ў каментарыях да іх, напр.:

З чужым глыбокага ўдзячэння прачытала я навіну пра тое, што цяпер нельга публічна крытыкаваць настаўнікаў.

Няўжо Савушкін да беларускага мовы снізаішоў?

Зачотная статья! Будем оптимистами.

Да лексічных сродкаў выражэння эмоцый адносяцца эматыўныя неалагізмы, якія робяць тэксты жывымі і экспрэсіўнымі, напр.:

Жэнічыны і мужычынычыны)))

Быдлізм не вылечваецца!

Ачмурэнна!

Вам, дорогие унытики)

Да, всё чудесатей и чудесатей)

На просторы Facebook фіксуюцца шматлікія эматыўныя наватворы, з'яўленне якіх абумоўлена ў тым ліку палітычнай і пандэмічнай сітуацыяй у Беларусі, напр.:

Мы пакуль абмяркоўваем палітычную covidыду.

Стопкавідны дурдом!!!

Аргументы этих антипрививочников я уже знаю наизусть.

Сінтаксічнымі сродкамі трансляцыі эмоцый у інтэрнэт-камунікацыі з'яўляюцца выказванні з эматыўнымі партыкулятывамі [1], якія фарміруюць эматыўную рамку ўсяго выказвання, напр.:

Ухххх! Якая элітная электрычка!

Колькі добрага зрабіла Германія для Беларусі за час нашай незалежнасці! Успомніце хаця б Чарнобыль, гуманітарныя канвоі, лячэнне дзяцей, тэхнічную дапамогу <... >

Какое отличное прочтение образа!!!

Другая група сінтаксічных эматываў прадстаўлена выказваннямі, якія маюць фразеалагізаваную (устойлівую) структуру, складаюцца з пастаяннага (выражаецца канкрэтнымі нязменнымі лексемамі) і пераменнага (запаўняецца рознымі лексемамі ў фіксаванай граматычнай форме) кампанентаў. Для прыкладу прывядзём эматыўныя ацэначныя выказванні, пабудаваныя па мадэлі што за + (прыметнік) + назоўнік у Н. скл.:

Што за дурата несусветная!!!

Ну что за идиотизм?! А мигранты как появляются на границе с Польшей? Из воздуха?

Что ж за день-то такой! Новости хуже некуда.

На прыкладзе тэкстаў сацсеткі Facebook былі зафіксаваны наступныя невербальныя спосабы і сродкі трансляцыі эмоцый.

Самым лаканічным спосабам выражэння эмацыйнай ацэнкі, прычым толькі станоўчай, інтэрнэт-постаў у Facebook з'яўляецца функцыянальная кнопка “падабаецца” (выява далоні з паднятым уверх вялікім пальцам), якую карыстальніку дастаткова проста націснуць.

Дастаткова шырока, асабліва ў каментарыях, ужываюцца эматычны (стылізаваныя выявы чалавечага твару) і Gif-анімацыя (анімацыйныя малюнкi). З аднаго боку гэтыя піктаграфічныя знакі суправаджаюць, дапаўняюць тэкставую інфармацыю, з другога – выцяснюць друкаваны тэкст, становяцца самадастатковым сродкам трансляцыі эмоцый.

Важным сродкам выражэння эмоцый у рэальнай камунікацыі з'яўляецца інтанацыя, якую неабходна нейкім чынам кампенсаваць у пісьмовых інтэрнэт-паведамленнях. Невербальнымі спосабамі трансляцыі эмацыйнай інтанацыі з'яўляюцца наступныя: дубляванне знакаў прыпынку, змена рэгістраў клавятуры, шматразовы паўтор літар у эмацыйна значымых словах (прангацыя), напісанне слоў у двукоссі. Напр.:

Слухаць такога “эксперта” – проста траціць час.

ДЗЯКУЮ!!! Цікава, што такі уважлівы чытач дамаляваў і дафантазаваў мой твор...

Сама бы к вам пабежала изо всех ног))))

Пошла снимать семью, а там такOOOе... Такие лица... Как с картинки, не иначе в худ.музей я попала.

Евгений Леонов – это Д О Б Р О Т А!!!

Какой Актёрище и человек!!! А где замена? НЕТ!!!! (Нет больше таких Артистов и Актёров – Леонов, Никулин, Миронов, Филатов...

Да невербальных спосабаў трансляцыі эмоцый варта аднесці арфаграфічнае афармленне моўных адзінак. Вядома, што інтэрнэт-камунікацыя вылучаецца наўмысна скажонай арфаграфіяй, выступаючы тым самым своеасаблівым сродкам аўтарскай экспрэсіі, напр.:

Ржунемагу)))

Ржу-рагачу.

Эти послезакатные сумерки – моя большая эстетическая любоф)

Они твёрдо держатся на позиции выфсёврете и какиевашидоказательства)))

Что за бред! Иксперды...

Такім чынам, у інтэрнэт-камунікацыі адбываецца своеасаблівае камбінаванне вербальных і невербальных спосабаў і сродкаў выражэння эмоцый, пачуццяў і перажыванняў чалавека. Акрамя ўласцівых жы-

вому маўленню вербальных сродкаў маніфестацыі эмоцый (лексічных і сінтаксічных моўных адзінак), у віртуальнай прасторы існуюць уласныя невербальныя спосабы трансляцыі эматыўнага кампанента камунікацыі (дубліраванне знакаў прыпынку, напісанне слоў вялікімі літарамі, паўтор літар у эмацыйна значымых словах, напісанне слоў у двукоссі, скажэнне арфаграфічнага запісу слоў). Самымі папулярнымі графічнымі сродкамі трансляцыі эмоцый у інтэрнэт-камунікацыі з'яўляюцца смайлікі. Спецыфічнымі вербальнымі сродкамі выражэння эмоцый у беларускім сегменце сацыяльных сетак з'яўляюцца трасянкавыя словы і выразы.

Літаратура

1. Доўгаль, А. В. Часціцы і партыкулязаваньня словы ў структуры эматыўных выказванняў / А. В. Доўгаль // На перакрестке культур: единство языка, литературы и образования – II : сб. науч. статей / под ред. А. К. Шевцовой. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2021. – С. 37–40.
2. Мозговая, А. О. Средства манифестации эмоций в интернет-коммуникации / А. О. Мозговая // Вестник МГЛУ. Серия: Гуманитарные науки. – 2018. – Вып. 13(807). – С. 125–138.
3. Холод, А. Л. Понятие интернет-коммуникации / А. Л. Холод // Карповские научные чтения : сб. науч. статей / редкол.: А. И. Головня (отв. ред.) [и др.]. – Минск : ИВЦ Минфина, 2017. – Вып. 11. – Ч. 1. – С. 298–302.